

Asia: VN/13118/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotoutumisen edistämistä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunto säästöjen toteuttamistavoista

Porvoon kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausunnon antamiseen.

Porvoon kaupunki esittää huolensa hallituksen esitykseen leikata merkittävästi kotoutumisen edistämisen rahoitusta sekä lisätä maahanmuuttoa rajoittavia tavoitteita.

Valtion budjetin 58 miljoonan euron säästöt kohdistuvat kokonaisuudessaan kuntien ja hyvinvointialueiden rahoitukseen, jolla on ensisijaisesti järjestetty palveluita, ei hallinnollisia toimintoja.

Kotoutumislain kokonaisuudistuksen tavoitteena on panostaa kotoutumisen alkuvaiheeseen, jotta maahanmuuttajien kotoutuminen ja työllistyminen nopeutuisi ja toimeentulokiriippuvuus vähenisi. Porvoon kaupunki katsoo, että tavoitteina nämä ovat kannatettavia. Leikkaukset rahoituksessa ja korvausaikojen lyhentäminen eivät kuitenkaan tue näitä tavoitteita.

Leikkausten seurauksena kuntien taloudelliset mahdollisuudet edistää kotoutumista heikkenevät, ja vaikutukset kuntien ja koko yhteiskunnan kannalta voivat olla merkittäviä. Kotoutumispalveluiden vähentäminen luo merkittävän riskin alueellisen segregaation voimistumiselle, lasten tilanteen huonontumiselle ja oppimistulosten heikkenemiselle, maahanmuuttajien työttömyyden kasvulle, perheiden huono-osaisuuden lisääntymiselle sekä mielenterveysongelmien yleistymiselle. Työmarkkinoiden näkökulmasta eri aloilla työvoiman tarjonta voi heikentyä, kun kotouttamisprosessin heikentyessä maahanmuuttajien potentiaalia ei saada täysimääräisesti käyttöön. Tämä vaikuttaa Suomen talouskasvuun ja kilpailukykyyn erityisesti aloilla, joilla on työvoimapulaa.

Lausunto laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta leikkauksesta (ml ns. korvausasetus)

Porvoon kaupunki toteaa, että asetuksessa ehdotetut kuntien tehtävien vähennykset tai poistot ovat täysin epäsuhtaisia esitettyjen laskennallisten korvausten leikkausten kanssa. Korvausten leikkaukset ovat merkittäviä kuntatalouden kannalta, kun taas tehtävien vähennykset ovat korkeintaan marginaalisia. Monissa tapauksissa muutokset eivät edes vähennä kotoutumiseen liittyviä tehtäviä lainkaan.

Laskennallisten korvausten leikkaukset, yhdessä jo päätettyjen korvausajan lyhentämisten ja tulkitsemiskustannusten korvausten heikennysten kanssa, heikentävät kuntien mahdollisuuksia tarjota maahanmuuttajille kotoutumista tukevia palveluja. Vaikka korvaukset heikkenevät, kunnilla on edelleen velvollisuus huolehtia esimerkiksi asiakkaan oikeudesta tulkaukseen. Tämä esitys heikentää merkittävästi sekä kotoutujien palveluita että kuntien taloutta, ja se käytännössä siirtää kotoutumiskustannuksia valtiolta kunnille.

Porvoon kaupunki katsoo, että jatkuvat muutokset kotoutumislainsäädännössä ja sen rahoituksessa tekevät vastuullisen ja pitkäjänteisen kotoutumistyön erittäin haastavaksi.

Leikkaukset vaikuttavat myös siihen, miten kunnat pystyvät tarjoamaan uuden kotoutumislain mukaisia palveluita, kuten lastenhoidolla tuettua suomen tai ruotsin kielen opetusta maahanmuuttajavanhemmille, erityisesti kotiäideille. Suuri osa 58 miljoonan euron leikkauksista kohdistuu juuri niihin maahanmuuttajainasiin, joiden kotoutumista hallitus pyrkii parantamaan 5 miljoonan euron erillisrahoituksella. Näin muodostuu kuva ristiriitaisesta päätöksenteosta, jossa parannukset jäävät suurten leikkausten varjoon.

Lausunto kumottaviksi esitetyistä pykälistä (normin purku)

Lausuttavana olevan esityksen mukaan laskennallisten korvausten merkittävää alennusta perustellaan normien purulla.

13 § 3 mom.

Esityksen mukaan laista kumottaisiin kunnan velvollisuus laatia asiakirja kunnan kotoutumisohjelmasta.

Kunnan kotoutumisohjelma-asiakirjan laadinta ei lakiesityksen muodossa aiheuta kunnille erityistä hallinnollista työtä, jonka poisjättäminen voisi tuoda toivottuja säästöjä. Kotoutumisohjelma palvelee kunnan kotoutumisprosessia ja poikkihallinnollista yhteistyötä ja on kotoutumisen edistämässä konkreettinen työväline, joka on jo nyt laajasti käytössä. Huolellisesti laadittu kunnan kotoutumisohjelma toimii kotoutumisen kanssa työskenteleville henkilöille manuaalina ja kertoo myös kotoutujille ja muille kuntalaisille perustellen sen, miten kotoutuminen kunnassa hoidetaan ja kenen vastuulla toiminta on.

Velvoitteen kumoamista ei voida pitää aidosti normin purkuna, eikä sillä voida perustella korvaustason laskua.

15 §

Esityksen mukaan monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointia koskeva pykälä kumottaisiin kokonaisuudessaan.

Porvoon kaupunki toteaa, että ajatus päällekkäisten tehtävien karsimisesta ja kuntien hallinnollisen taakan keventämisestä on sinänsä kannatettava. Luopumalla monialaisista osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista ja monialaisista kotoutumissuunnitelmista ei poisteta kuntien lakisääteistä vastuuta tehdä osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviota tai kotoutumissuunnitelmaa. Myös sosiaalihuoltolaki asettaa hyvinvointialueille lakisääteisiä velvoitteita suunnitelmien laatimiseen. Tämä tarkoittaa, että suunnitelmien määrä ja työmäärä pysyvät samoina, vaikka korvaukset vähenevät, eikä yhteistyön kautta odotettuja säästöjä synny. Kunnan näkökulmasta kyseessä ei siis ole kustannussäästöjä tuottava norminpurku, jolla voitaisiin perustella laskennallisten korvausten korvaustason leikkausta.

17 §

Esityksen mukaan monialaista kotoutumissuunnitelmaa koskeva pykälä kumottaisiin kokonaisuudessaan.

Samoin kuin monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin osalta, monialaisista kotoutumissuunnitelmista luopuminen ei tuota kunnille kustannussäästöjä, koska kunnille jää edelleen velvoite tehdä ao. asiakasryhmille perusmuotoinen kotoutumissuunnitelma.

Maahan muuttaneiden näkökulmasta monialainen kotoutumissuunnitelma on erityisen tärkeä työväline, jonka avulla huolehditaan siitä, että kotoutuja pääsee mahdollisimman nopeasti ja oikea-aikaisesti hänelle parhaiten soveltuvien palveluiden piiriin. Sekä kotouttamisessa että työllisyydenhoidossa on ensiarvoisen tärkeää panostaa alkuvaiheen toimenpiteisiin. Kotoutumisen alkuvaiheessa pystytään varsin pitkälle jo luomaan selkeä polku kohti työmarkkinoita. Vain tällä kustannustehokkaalla toimintatavalla saadaan maahan muuttaneista tarvittavaa työvoimareserviä mahdollisimman pian ja pystytään estämään heidän ajautumisensa pidempikestoiseen työttömyyteen.

Porvoon kaupunki katsoo, että kuntien osalta monialaisista kotoutumissuunnitelmista luopuminen ei ole sellainen normin purku, jolla voidaan perustella laskennallisten korvausten korvaustason leikkausta.

21 §

Perheen kotoutumissuunnitelmaa koskeva pykälä esitetään poistettavaksi kokonaisuudessaan.

Porvoon kaupunki pitää kannatettavana perheiden kotoutumissuunnitelmaa koskevan säätelyn poistamista. Tilanteissa, joissa perheen kotoutumissuunnitelma olisi tarpeen laatia, ovat sosiaalipalvelut ja niiden asiakassuunnitelmat luontevin vastuutaho. Perheen kotoutumissuunnitelmien olisi todennäköisesti laadittu kunnissa tosiasiallisesti varsin vähän. Tämän vuoksi on vaikea nähdä niistä luopumista sellaisena kuntien tehtävien vähentämisenä, jonka vuoksi laskennallisten korvausten laskemiselle olisi perusteita.

48 §

Pykälässä esitetään poistettavaksi kunnan velvollisuus perustaa maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisen yhteistyöryhmä.

Kotoutumisen edistämiseksi alueella kuntien on välttämätöntä tehdä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa ja vahvistaa asiakasohjausta palvelutarvetta vastaavien palvelujen piiriin.

Porvoon kaupunki toteaa, että yhteistyöryhmää koskevan pykälän poistaminen ei vähennä kunnassa tehtävän suunnittelun ja yhteistyön määrää, jonka merkitys tosiasiassa kasvaa uuden kotoutumislain myötä. Pykälän poistaminen ei siten ole sellaista normin purkua, jolla voidaan perustella laskennallisten korvausten vähentämistä.

Lausunto kevennettävistä tehtävistä (normin purku)

Ehdotuksessa perustellaan laskennallisten korvausten korvaustason merkittävää laskemista kuntien ja hyvinvointialueiden suunnittelu-, kehittämis- ja seurantatehtävien keventämisellä. Esityksessä katsotaan, että ne vähentävät byrokratiaa ja tehostavat resurssien käyttöä.

Esityksessä ehdotetaan, että kotoutumislain 45 §:ssä mainittuja kunnalle asetettuja velvoitteita karsitaan ja kevennetään. Esityksen mukaan kunnilta poistuisi yleis- ja yhteensovittamisvastuu kotoutuja-asiakkaiden kotoutumisen edistämisen suunnittelusta ja kehittämisestä. Esityksen mukaan 45 §:n 2 momentti kumotaan. Kunnan ei tarvitsisi kirjata tai raportoida maahanmuuttajien työllisyyttä, koulutusta, hyvinvointia ja terveyttä, asumista, osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, oman kielen ja kulttuurin ylläpitämisen mahdollisuuksia sekä hyvin väestösuhteiden edistämisen tavoitteita tai niitä tukevia toimenpiteitä, vastuutahoja, yhteistyötä tai seurantaa.

Porvoon kaupunki katsoo, että kotoutumislain 45 §:n 2 momentin mukaiset toimet ovat kunnan kotoutumisen strategisen ohjaamisen ydintehtäviä ja niistä luopumisella olisi vakavia vaikutuksia kotoutumisen edistämiseen ja sen vaikuttavuuteen. Kuntalain mukaan kunnan talousarvion tulee perustua kunnan strategiaan.

On vaikea nähdä miten kotoutumisen kokonaiskuvan muodostaminen, siihen liittyvät tavoitteet, mittarit ja seuranta voisivat olla toimintaa, joista luopuminen tehostaa kotoutumista tukevien ja edistävien resurssien käyttöä. Kunnan, kuten minkä tahansa organisaation, toiminnan tulee olla tavoitteellista ja tavoiteasetannan mittareita tulee myös seurata. Näistä tehtävistä luopuminen on kotoutumiseen vastuullisesti suhtautuvan kunnan kannalta mahdotonta, eikä esitetyillä muutoksilla voida perustella laskennallisten korvausten tason leikkauksia.

Monilla toimialoilla työmarkkinoilla on jo nyt työvoimapula. Tämä tilanne pahenee ajan myötä väestön ikääntyessä ja nuorten määrän vähentyessä. Haasteiden ratkaisemiseksi Suomi tarvitsee tehokasta maahanmuuttopolitiikkaa ja kotouttamistoimia, jotta maahanmuuttajat voivat nopeammin integroitua työmarkkinoille. Maahanmuutto on hyväksytty yhdeksi merkittäväksi ratkaisuksi väestön ikääntymisen ja työvoimapulan aiheuttamiin haasteisiin. Maahanmuuttajat voivat korvata työikäisen väestön vähenemistä ja vastata työvoimatarpeeseen erityisesti aloilla, joilla kotimainen työvoima ei riitä. Kuitenkin maahanmuuttajien kotoutuminen ja heidän integroimisensa työmarkkinoille on kriittistä. Ilman riittäviä kotouttamispalveluja heidän työmarkkinoille pääsyä hidastuu, mikä ei ratkaise työvoimapulaa toivotulla tavalla.

Broberg Sabrina
Porvoon kaupunki

Broberg Jenny
Porvoon kaupunki - Elinkeinot, työllisyys ja kotoutuminen